

ampak večina povžitega se predeluje v krí, iz kerví v meso, kožo, kite, kosti itd. Ker se tedaj take velike premembe neprenehoma na skrivnih potih v nas godé, se ni čuditi, da tudi tista stvar, ki je v nas prišla po stavljenih kozah in nas je več let varovala kužnih kóz, se med tem nekoliko spremeni, oslabí, in da tedaj po preteku kakih 10 ali 12 let, kakor skušnje učé, nismo več tako gotovo obvarovani kozave kuge. In kaj izvira iz tega? Nič drugega, kakor to: da je potreba ali saj dobro, da po preteku 10 let ponavljamo cepljenje kóz, kar se v zdravniškem jeziku pravi revakcinati, in je posebno takrat potrebno, kadar razsajajo prave hude kozé v deželi, naj je letni čas kakoršen koli, pozimi, poleti itd. — „Po tem takem pa ne bo konca ne kraja tega cepljenja“ — nam zná kdo reči. Počasi, prijatel! Kar se godí kakih 10—12 let, to ni vsaki dan. Tudi cepljena koza ni — konj! Cepljena koza te ne verže v posteljo. Morebiti se te vdrugič tudi še ne prime ne; to je znamenje, da si še po prvem cepljenju zavarovan.

Lepo prosimo, naj rodoljubi razširijo ta nauk, kar najbolj morejo med ljudstvo, ki potrebuje podučjenja v svoj lastni prid.

Pisma slovenskega turista.

VII.

Marsikaj je dandanašnji mogoče, na kar bi kdo pred 3 leti nikdar ne bil misliti mogel; mogoče je tudi, da se dr. Toman-ove besede, ki jih je v državnem zboru govoril, spolnejo, da postanemo Slovenci zagojzda med laško in nemško silo, ako bi kadaj belo-rudeče-zeleno bandero do Soče privihralo. Pri tacihi okolišinah bi italianissimi gotovo kmali hotli voliti; kam da bi se nagnili, mi ni treba praviti. — Ali če ima kdo še tako velike simpatije za napredek laškega naroda, bi se mogel kakor Slovenec z vso močjo takemu počenjanju protiviti. Na tako vižo bi bili mi avstrijski jugoslovani popolnoma od morja ločeni in kupčijski razvitek našega naroda vničen. Zakaj s Terstom bi se začelo, z Reko nadaljevalo in morebiti še ne z Dubrovnikom nehalo — l' appétit vient en mangeant —, kar bi bila grozna nesreča za naš narod. Pa bo marsikter nevéno z glavo majal in rekel: kaka bedarija so misli Terst posloveniti! Res, odgovorim na to, ako bi se to v dveh ali treh letih zgoditi moralo. To gré pri nas počasi, zló počasi, ali kadar kam enkrat petó zastavimo, se ne dame več odmakniti; če bi se ne moglo v 15 letih zgoditi, se pa lahko v tridesetih učini. Poglejmo enmalo nazaj, kdo se je pri nas pred 20 leti slovana zavedel, še pisatelji ne vsi, akoravno jih je majhen šopek bil. V tistih časih se je gledišni igravec prederznil enkrat eno javno „kranjsko“ zapeti, al že se je šeptalo o panslavizmu! Z zaprekami, ki jih nobenemu narodu ne privoščimo, imamo vendar zdaj v treh slovenskih mestih národne središča za omikani svet, katerih bi si naš rodoljub pred 30 leti še vošiti ne bil prederznil; take reči bi bile takrat v njegovih očeh kar bi bilo na priliko nam dandanašnje vseučilišče na „vižmarski gmajni“.

V Terstu naloga ni ravno tako velikanska, ker je okolica in spodnja podlaga mestnjanov čisto slovenska; le na tem je ležeče, da bogat „Lesiaci“ ali „Tomasini“ zmiraj pošten „Lesjak“ ali „Tomaž“ ostane, čigar se smemo pri sedanjem mladem zarodu brez dvombe nadjati, ker ta je skoraj v vseh stanovih z dušo in s telesom naroden.

Bilo je prekrasno jutro septembra, ko sem se po železnici iz Tersta čez Kras na Notranjsko derdral. Kamen pri kamnu se je lesketal kakor dalječ so oči peljale, in pust je vtis, ki ga ta kos Slovenije stori na domačega in na ptujca. Spominjal sem se, kako nerad in prisiljen sem kakor mal deček pozimi zvečer mogel očetu iz „Novic“ brati, kako bi se Kras spet pogojznil in tega v resnici brezštevila kamna osnažil. Pa Kras je le — Kras ostal. Po

pravici bi smeli v sv. pismu starega testamenta obljubo, ki jo je Bog Abrahamu dal, tako-le prevoditi: „In tvoj zarod se bo pomnožil, kakor zvezde na nebu in kamnje na Krasu (namesti: pesek v morju). — Po sila dolgih štacijah sem dospel na Rakek, kjer je velika zaloga lesá, ki ga Notranjsko čez Terst v daljue kraje pošilja. Čez eno uro v stran prideš v Cerknico, ki sam veš, bravec, zakaj po vsem svetu sloví. Bilo je jezero popolnoma suho, kakor malokdaj; pa ne vstraši se, bravec, da bi ti ga hotel popisovati, ker sem prepričan, da ti je dobro znan iz izverstnih popisov, ki si jih bral že v „Novicah“.

Cerknica je velik, lep terg in včasih se je o binkošti prav turistično oživil. Viditi so povsod bili dolgi pa suhi možje z bledimi obrazi, ktere je belkasta ali rudeča lična brada kinčala. Nekteri so imeli zelene očale, vsi pa pri najlepšem vremenu marele pod pazdijo in čez rame in persa navskriž pisane „plaide“; govorili so malo; šeptanja se je pa dosti slišalo „yes“ in „no“. Tudi tovaršic so pripeljali saboj z belkastimi ali rudečimi lasmi, ki so večidel kinčali snegobeli nježno izrezani obraz z velikimi modrimi očmi nepopisljive lepote, ki jih je radovednim vkljub skoraj vedno zeleni tanj pokrival. — Celo kerdelo sinov britanskih otokov z veliko Lahov in Francozov vred je romalo iz postojnske jame v Cerknico si drugi naravni čudež naše domovine ogledovat. Bilo jih je nek včasih toliko, da so mogli sred terga pod milim nebom okoli košate lipe na otépih prenočiti. Al zdaj z železnico, namesti da bi njih množica vsako leto rastla, se grozno pomanjšuje. Ali so okoljščine časa tega krive in pomanjkanje denarjev sploh, ali pa so gostinčarji hotli na vrat na nos obogateti in so popotne preveč oderali, da so celó Angleže s strahom in grozo pred Jamo napolnili, ne bom za gotovo rekel; mogoče je oboje. Priprostim našim kerčmarjem se še dalječ ne sanja ne, da Anglež take odertije do pičice v svoj „dyary“ (= dnevník) zapiše in potem domú pridši v „Times“, „Daily news“, „Laturday Revew“ itd. plat zvoná bije, da se prihodnjič angležki turisti, ki po Evropi največ dnarja strosijo, tacihi krajev ogibljejo. Ravno taka se v Bohinji na Gorenskem v neki glasoviti gostivnici godí, kjer nek, kakor sem čul, za Angleža škatlica klinčkov en goldinar veljá! Naj bodo naši kraji še lepši kakor raj, naj nekdanji predsednik angleškega društva znanosti, slavni naravoslovec Sir Humphry Davis tisuč in tisučkrat svetu oznanuje, da ga čez Bled ni lepšega kraja na svetu, bomo le vendar v primeri s Švajco in Italijo v tamóti ostali, če bodo naši gostinčarji tako kratkovidni in malo špekulativni.

Iz Cerknice pelje nova cesta, ravna kakor železnica, deloma v skale sekana v Mnišijo, dolino, ktere središče je lepa vas Begnje. Bili so Mnišovci nekdanj podložni muihom v Bistri, zatoraj se še dandanašnje tako nazivajo. — Kakor sem rekel, je res lepa cesta, ki ni samica, ampak ima še celi rep sestic na vse kraje v okrajno Planine in Loža, rezultat truda in prizadevanja tamošnje politične gosposke še večí del iz zlate Bachove dóbe. Ko bi kakor turist za feuilleton v „Oesterr. Zeitg.“ pisal, bi kar klical: „Ah serce mi od take kulture veselja igra! To je lepo! To je krasno! Povsod kultura! Le kultura!“ Ali če te krasne ceste skoz naravne, slovenske očala ogleduješ, boš drugače vidil in tudi drugače o teh napravah čul; zvedil boš, da korist tacihi velikanskih cest dostikrat v nobeni primeri ni s stroški, ki so jih prizadjale. In koliko se jih je napravilo vošilom sosesk diametralno nasproti samo po lastni termine glave, zoper ktero ni bilo apelacije. Pa ne bom popisaval teh jeremijad na dalje, saj bi več reči in bolj temeljito dokazati ne mogel, kakor je dokazal prvi deželni zbor to od več strani, ter enoglasno sklenil, da po taki poti, kakor dosihmal, se ne smejo več kantonske ceste delati, pa tudi ne morejo, ako nočemo, da marsikter sosesčan ne bi potreboval ceste več za voz svoj, ker ni mogel peš iti — z beraško palico. Dobre ceste so velike dobrote, —

to je res in nihče ne more tajiti; pa tudi to je res, da naši predniki so ceste delali, skor bi rekel, včasih brez glave. Al „est modus in rebus, sunt certi denique fines, ultra citraque nequit consistere rectum“ — ali po naše „sila nikjer ni dobra“. Ako se gospodar, katerega premoženje s hišico in živino vred je le 560 gld. vredno, mora z delom in blagom cesti darovati 200 gold., je to vendar od sile! Ceste kantonske morajo biti v rokah samostojne občine (srenje) in nihče drug ne sme kakor paša na Turškem zapovedovati o njih. Od občin pa nasproti tudi pričakujemo, kadar bojo na lastnih nogah stale, da ne bojo zanemarile cest, ki so žile, po katerih se zлива življenje za obertnijo in kupčijo in sto drugih potreb. Nekdaj so naši stari očetje tovorili, — to je bilo za tadanje čase dosti, — pozneje so napravljali kolovoze in vozarili po njih, da je živina terpela in so se kola razdirale, da je bilo joj! — sedaj so potrebe drugačne, in z umnim prevdarkom jim bo treba zadostiti, se ve da tako, da ne bojo soseske pri izdelovanju novih cest obožale. Kaj dobra cesta pomaga ljudem, ako nimajo ničesa po nji voziti?

Valt. Zarnik.

Radovednost kaznovana.

Božična povest.

Bil je sveti večer.

Z mrakom se tihota širi čez ledino, kjer Volčji potok leži; le šum bližnje Bistrice se razlega po okrajni.

Zdaj Avemarijo zazvoní.

Soseska, doslej mirna in pokojna, se spet oživi, — bilo je čas kaditi. Tudi županovi se pripravljajo, in ko zapoje zvon domače cerkve, oče župan s ponvico žerjavice iz veže stopijo, Micika, njih zala hčerka, jim stoji na strani, kadilo na ponev sipajoča, nje brat Juri pa zadej posodo posvečene vode nese. Vsi so bili razoglavi, pobožnost se jim sveti na obrazih, iz sere pa gorka molitev za srečo in blagor prihajočega leta v nebo puhti. Križaje se trikrat pokadé prag in vežne vrata, trikrat jih Juri pokropí; potem obhodijo vse poslopja, okoli vseh kadivši molijo svete molitve in skerbno se vsaki vogel pokropí. Poslednjič, ko jih pot v vežo nazaj pripelje, pokadé še enkrat vrata in duri, hram in hišo, ter postavijo ponev na ognjišče, kajenje s tem končaje. Ravno tačas, ko županovi, je tudi sosedov Tine z očetom svojim kadil, in Micika mu, berž ko more, pomiga, da naj zvečer gotovo vas pride, da so stari Aleš povabljeni, zraven pošepa, in da nje oče danes niso kar nič hudi. Z veseljem on obljubi.

Nekoliko časa prejde. Micika in dekla med tem v kuhinji večerjo pripravljate, družina oskerbi živino, župan pa v hiši prihajóce goste sprejemajo.

Aleša poslušati, se je nocoj iz cele soseske obilno vasovavcov pri njih zbralo. Ta starec je bil gostač iz vasí. Mnogo je vedil govoriti in pripovedovati od duhov, strahú, zakladov in takošnih vraž in je z govorico svojo ljudi tako na se privezavati znal, da je na dolgo in široko prvi veljāk bil. Na vsaki shod, na vsako veselico so ga vabili, brez njega se je ljudem praznik le polovičen zdel. Pri takih prilikah se je potlej tako ustiti in obnašati vedil, kot bi s skrivnostimi nebes in zemlje soznanjen bil. Pogosto je tudi k županovim posebno praznične večere zahajal, in nocoj so ga že nepoterpežljivo pričakovali. Naenkrat se duri odpró, Aleš vstopi, s slovesnim „hvaljen bodi Jezu Krist“ zbrane sosede pozdravivši. „Na veke“ odgovoré vsi, „Bog vas sprimi, Aleš!“ pristavijo župan, „nocoj ste kēsni, mi smo vas že davno dočakovali.“ Aleš izgovori svojo zamudo, kot je že vaju bil z molitvijo in po volji gostov se za mizo v kot vsede. „Ala, Micika, večerjo“, zakličejo zdaj župan, in kmalo stoji skleda na mizi. Po kratki molitvi, ki jo Aleš naprej moli, vsi veselo za žlice primejo. „Aleš“, začno zdaj župan, „Micika nam je jesti prinesla, vi, ki ste marsikaj že skusili in mnogo veste, nam boste pa kaj povedali.“

„No, se vé da ne bom molčal; saj smo se zavoljo pogovora sošli“, odgovorí Aleš smeje.

„Toliko sem že slišal od tega večera“, poprimejo župan, „od njegovih pomemb in zgodeb, pa, čeravno star, nisem sam nič doživel in zatoraj o marsičem še zdaj dvomim. Povejte nam tedaj, ali je res, ali ne, kar se od njega pripoveduje.“

Aleš. „Jaz pravim da, večidel vse je res. Ta večer je čuden in poln skrivnost.“

Žup. „Postavim, ali je to res, da ima vsaka reč, ki se čez leto godí, nocoj svoj spomin.“

Aleš. „O res, kaj pa da res! Lastna skušnja me tega vveruje. Lansko leto sem pri rajncem Matijevcu na Toplici ta večer vsoval. Prav dobre volje smo bili; ali naenkrat, tresk, na koncu hiše zaslišimo, kot bi se bil voz desak prekucnil, v hiši nam pa luč ugasne, in glej! zagreblji so ga, preden je bilo leto okoli.“

„Aleš“, ga zapraša zdaj nekdo sosedov, „ali res tisti, ki čez leto umerje, nocoj brez glave pri večerji sedí?“

Aleš. „Tudi to je res. Vendar se le viditi more, ako se znak skozi okno v hišo pogleda. Pa jaz bi nikomur ne svetoval. Marsikdo je pri taki skusbi sam ob glavo prišel.“

„Aleš“, to je pa menda prazna, da živina nocoj o polnoči govori“, ga vpraša drugi sosed.

Aleš. „O kaj še. To je gotovo, kot gotovo dihaš. Moj rajni stari oče — Bog jim daj večno luč in sveti raj! — so mi od tega pravili. Enkrat so, še pastir bivši, ta večer na hlevu spali. Nakretilo se je pa, da so podnevi praprot želi in ponevedoma jim je praprotno seme za srajco ostalo. Ko ura polnoči udari, se pa oglasijo goveda. Plavka, je začel vol kravi, blagor tebi, gorjé meni. Vole, odgovori ona, ne blagoruj me, ki bom smert storiti mogla. Ali tebe, ljuba, reče vol, bodo ljudje, mene pa orli jedli. In glej! kravo je predpustom mesar vzel, vol je pa pomladi pri oratvi v razoru obležal.“

„Aleš“, se oglasi zdaj fantinov eden, ki so s sosedovim Tinetom prišli, „ali je to res, da ravno ob dvanajstih v zerkalu vode fant svojo nevesto, dekle svojega prihodnjega ženina viditi more?“

Aleš. „Ha, ha, to je pa za vas, kaj ne? Vendar je tudi to res. Pod Jurjevčevim jagnjetom, kjer je Bistrica tomun v travnik skopala, sem sam svojo rajnco, takrat iskreno devico, gledal. Toda brez nevarnosti to ni; mene je le moja svetinja, ki jo še zdaj na vratu nosim, takrat pogube otela.“

Micika, ki je dozda le na Tineta pazila, pri teh besedah ušesa nastavlja jame, potem zarudi nekoliko v lica in se globoko zamisli.

Med tacimi pomenki je večerja minula, in še le, ko Aleš moliti začne, se Micika zavé, ki berž posodo pobere in z deklo vred v kuhinjo odide. Gosti ostanejo pri mizi, kjer jim Aleš nadalje razklada, kako je v risu črne bukve dobil, kako opolnoči zlato in vino teče, kakošni strahovi po svetu dirjajo, in še druge čudeže večera pripoveduje. Vse ga zvesto posluša, samo sosedov Tine je k peči šel, in se tam na klop ulegel, glavo na durni podboj naslonivši, kjer bi bil rad tam zvedil, kaj se bodete ženski v kuhinji menile.

Jerica! začne tū Micika proti dekli, slišala si Aleša, v zerkalu Bistrice, kjer je tomun, ga viditi moram. Jerica! tebi nisem nikdar nič prikrivala; vedno ti je moje serce razodeto bilo, zatorej veš, da ga že drugo leto rada imam; veš pa tudi, da nisem bliže naju zvezi, kot perve dni ljubezni. Ali bode Tine moj, reva še zdaj ne vem. Stari oče se še niso omečili, niso še stare zamere poravnane; njih las se je spremenil; al serce je terdo ostalo, in še tli skrivaje v njem nekdanji čert, ki je nesrečno razpiral moje in njegove starše.“

Jer. „Pojdi, pojdi, že spet stare muhe. Ali nisi vidila, da so ga nocoj prijazno sprejeli. Poterpi — predpust je pred durmi, nenadoma vaji zakon skleniti zná.“